

VD16 P 4975

Proclus [Diadochus] / Linacre, Thomas / Tannstetter Collimitius, Georg

Procli Diadochi Sphaera Astronomiam discere incipientibus utilissima

Viennae Pannoniae 1511

4 A.gr.b. 1198

Copyright

Das Copyright für alle Webdokumente, insbesondere für Bilder, liegt bei der Bayerischen Staatsbibliothek. Eine Folgeverwertung von Webdokumenten ist nur mit Zustimmung der Bayerischen Staatsbibliothek bzw. des Autors möglich. Externe Links auf die Angebote sind ausdrücklich erwünscht. Eine unautorisierte Übernahme ganzer Seiten oder ganzer Beiträge oder Beitragsteile ist dagegen nicht zulässig. Für nicht-kommerzielle Ausbildungszwecke können einzelne Materialien kopiert werden, solange eindeutig die Urheberschaft der Autoren bzw. der Bayerischen Staatsbibliothek kenntlich gemacht wird.

Eine Verwertung von urheberrechtlich geschützten Beiträgen und Abbildungen der auf den Servern der Bayerischen Staatsbibliothek befindlichen Daten, insbesondere durch Vervielfältigung oder Verbreitung, ist ohne vorherige schriftliche Zustimmung der Bayerischen Staatsbibliothek unzulässig und strafbar, soweit sich aus dem Urheberrechtsgesetz nichts anderes ergibt. Insbesondere ist eine Einspeicherung oder Verarbeitung in Daten systemen ohne Zustimmung der Bayerischen Staatsbibliothek unzulässig.

The Bayerische Staatsbibliothek (BSB) owns the copyright for all web documents, in particular for all images. Any further use of the web documents is subject to the approval of the Bayerische Staatsbibliothek and/or the author. External links to the offer of the BSB are expressly welcome. However, it is illegal to copy whole pages or complete articles or parts of articles without prior authorisation. Some individual materials may be copied for non-commercial educational purposes, provided that the authorship of the author(s) or of the Bayerische Staatsbibliothek is indicated unambiguously.

Unless provided otherwise by the copyright law, it is illegal and may be prosecuted as a punishable offence to use copyrighted articles and representations of the data stored on the servers of the Bayerische Staatsbibliothek, in particular by copying or disseminating them, without the prior written approval of the Bayerische Staatsbibliothek. It is in particular illegal to store or process any data in data systems without the approval of the Bayerische Staatsbibliothek.

140
A. gr. b.

1198

gr.

1198

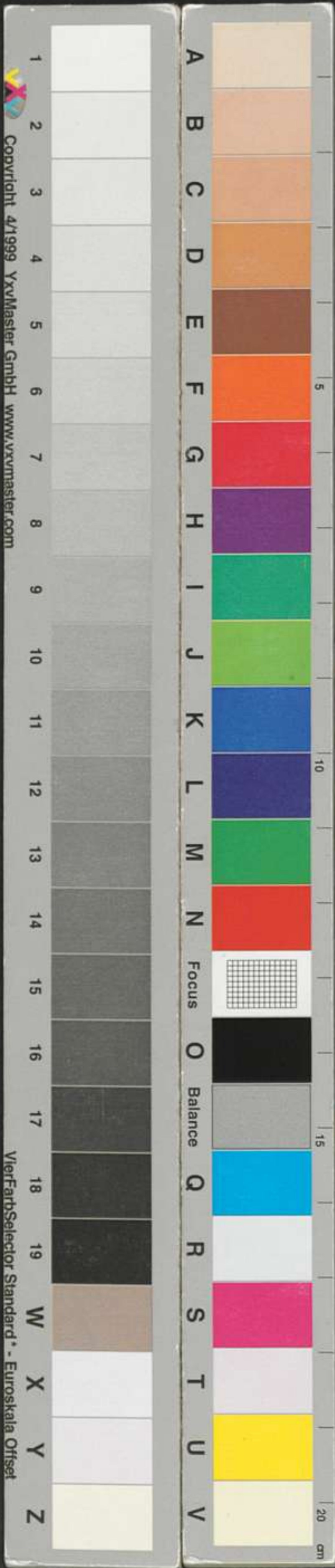
4 A. gr. b. 1198

Proclus

Σ <36622096800017 S

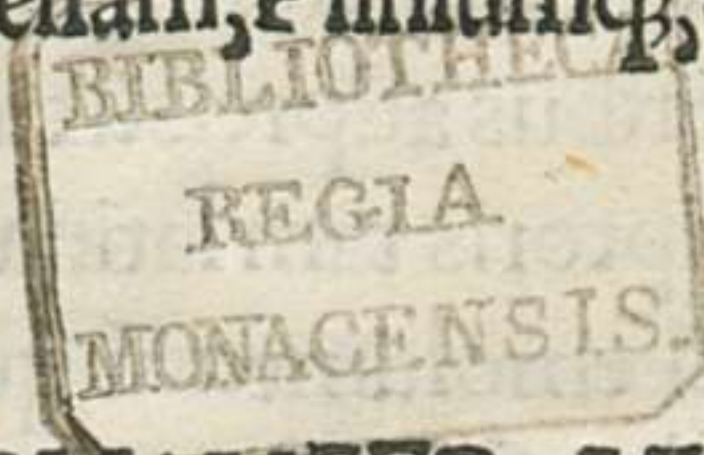
<36622096800017

Bayer. Staatsbibliothek

A. gr. 2. 1. 2.
PROCLI DIADOCHI SPHAERA : ASTRO-
nomiam discere incipientibus utilissima. Thoma
Linacro Britanno interprete.

APENDICVLA. G. T. COLLIMITII DE ORTV
& occasu Siderum, ut est apud poetas. Varronē.
Columellam, Pliniumq; & cæteros.

IOAN. ABHAVSER VINDELICVS.
Ad Lectorem.

Suspicias immensum cœlum quos torqueat orbes
Qui peragant cursus sidera pulchra uagos
Certe ea cum uariis tibi sint perscripta libellis
Quos memori uersas nocte dieq; manu.
Adde istis Proclum Latio quem Græcia misit,
Quem docuit Linacrus uerba latina loqui.
Est breuis hic fateor, breuitas sed digna fauore est
Qua docet atq; iuuat, nunquid & hocce satis?

a

Conventus Augustani F. F. prodiatorum.

mus. rel. b. lib.

long. a. lat. b. 546

GEORGIVS TANNSTETTER COLLIMITI/
us Viennæ in Astronomia professor ordinarius,
Ioachimo Vadiano Poetices can/
didato cōphilosopho suo.
S. P. D.

Vum nuper Procli Diadochi de Sphæra
libellum elimatissimis Iulii Firmici libris &
M. Manili Astronomicis, cæterisq; præcla/
ris scriptoribus adpressū casu legissem, mo/
uit subito animū, & scriptoris tam latinæ tralati cōcinni/
tas, & studiosorū omniū emolumentū, quod facile uel uo/
lentibus accessurū putabā, si seorsum codicillus ille, iterū
typis stanneis adauctus, diuulgaret, paucis enī tam precio/
sos, ab Aldo præsertim impressos libros emēdi est copia,
& in primis modestæ conditionis tyronibus, quos nosti
plerūq; plus huiusmodi disciplinis adicere diligētia & ui/
giliarū, q̄ uel ditissimi soleāt, qui se aliunde & felices esse, &
coelos terrestribus illis splendoribus adequare existimant.
Sumpsi igitur libens id perficiēdi laborē, apud Lucā no/
strum Bibliopolā, qui mihi probis adulescētibus gratifi/
caturō, Lubēs quoq; acquieuit. Et ne sine corollis, in mul/
torum prospectū nudus author exeat, adieci apendiculā,
breuem quidē, sed qua longiorē tēporis angustia phibe/
bat. De ortibus inquā & occasibus siderū apud scriptores
litteratiores celebriū, de quibus quia sæpe mecū & seriosis
inquisitionibus egisti, & cōuiualibus nōnunq; fabulationi/
bus, ut quicq; darem non sine conuitio efflagitasti. Totam
tibi operam a libelli statim frontispitio, occasione quadā

nacta q̄ libētissime dico, ea tamen cōditione ut maiora &
longe copiosius diffusa, me editurū, tibi persuadeas, quum
nostrum Cōmentariolum in Sphærā, quod iam sub incu-
de malleolis nostris effigiať, propediem absolute fabrefa-
ctum, in multorū manus legendū emitemus. Præterea q̄
harum te rerū noui apprime studiosum, utpote quas stu-
diorum tuorum expostulat ratio, induxi animum, me tua
beneuolētia, clamorū preconem habiturū, si modo no-
stro instituto nemo uel Zoilus uel Ardelio cōtrauenerit.
Quod si contra fore animaduuerteris, te precor, uti Apolli-
nis tu sacerdos, & musarū inuentis mancipatissimus (sicut
quondā fecit ob filiam suam Chryses) ob detrectatam siue
potius Lesam famā, Apollini lites, numen exores, uti telis
feruida manu deiectis, eos omnes prosternat, qui sunt no-
strorum studiorum emuli. Vale, Viennæ Pannoniæ pri-
die Idus Nouembris. Anno. &c. undecimo supra sesqui-
millesimum.

PROCLI DIADOCHI SPHAERA THOMAS
LINACRO BRITANNO INTERPRETE.
DE AXI ET POLIS.

Axis mundi uocat̃ demetiēs ip̃s, circa quā
uoluit̃. Axis extrema poli mūdi seu uertices
sunt nominati, horū alter septētrionalis, alter
Austrinus dicit̃. Septētrionalis qui semp in
nostra habitatiōe apparet. Austrinus contra, qui semp, ut
ad nostrū horizonta cōditur. Sūt tamē in terra loca quæ/
dam, in q̃bus polus, qui semp nobis conspicuus est, iis qui
ibi degunt haud quāq̃ cernit̃. Qui uero nobis p̃petuo oc/
cultus est, iisdē cōspicius euadit. Rursus quoq̃ locū quē/
piam in terris inuenias. Vbi ambo poli æquabilē in hori/
zonte situm habēt.

DE CIRCVLIS SPHAERE.

Irculorum Sphære, alii Parabelli siue æquedistātes
c sunt, alii obliqui, alii p̃ polos ducti. Aequedistantes
sunt, quibus iidem cū mundo poli sunt. Sunt aut̃ ii
numero quinq̃. Septentrionalis. Solsticialis. Aequator.
Brumalis. Antarcticus. Septētrionalis igit̃ circulus is est,
qui oīm quos p̃petuo cernimus. Plane maximus est, quiq̃
horizonta solo pūcto cōtingit, totus supra terrā interce/
ptus. In hoc quæcūq̃ claudunt̃ astra, nec ortū nec occasū
norūt, sed circa polū uerti tota nocte cernunt̃. Porro is cir/
culus in nostro tractu, a priore maioris ursæ describitur.
Solsticialis aut̃ circulus is est, qui oīm, qui a sole describū/
tur maxime Septētrionalis habet̃. In quē cū se sol recepe/
rit, æstiuā reciprocationē peragit, lōgissimusq̃ totius anni
dies, breuissimāq̃ nox exit. Post hanc aut̃ reciprocationē

Aratus
ab horizonte diuiditur, donec ad plagā quandā uentum
sit, nobis certe Australē, in qua tropicus ab horizonte per
æquas partes secatur. At in nostra habitatione, ita Solstitia
lis ab horizonte scindit, Vt uniuerso circulo per octo par-
tis dissecto, quinque supra terrā appareāt, tres sub terra la-
teant. Sane ad hoc clima direxisse stilū Aratus uidetur, cū
Phænomena cōscriberet. In quibus cum de Solstitiali tro-
pico disserit ita ait.

Huius in octonis dissecti partibus alta
Terrarum inuisunt quinque, tres ima frequentant,
Alterni & Phœbi reditus celebrantur eodem.
Quāq̃ ne dissimulandū censuerim eosdem antea a Ger-
manico Cæsare in Arato suo latinos in hūc modū factos.

Hunc octo in partis siquis diuiserit orbem.
Quinque super terras semper fulgere notabit,
At tres sub terris, breuibusq̃ latere sub umbris.
Hoc cancrum tetigit cum Titan orbe, timete
Aestatem rapidam, & soluentes corpora morbos.

Quos eo libentius Arcture decus commemorauī, ut in-
telligas maximos principes. quorum gloriā te nō solum
æquaturū, sed etiā superaturū auguror, huiusmodi stu-
diis fuisse delectatos. Ex hac diuisione sequitur maximum
diem horarū æquinoctialiū quindecim esse, noctē uero no-
uem. In Rhodio aut̃ horizonte ita tropicus ab horizon-
te dirimitur, ut cū circulus uniuersus in octo & quadraginta
partis secetur unde triginta sectiones supra horizontē ap-
pareant, unde uiginti sub terra lateāt. Ex qua diuisione fit
ut apud Rhodios longissimus dies horas æquinoctiales
quatuordecim habeat, nox nouē, additis hinc inde semis-
sibus unius horæ singulis. Aequator uero circulus p̃ uni-

uersum terrarū orbē ita ab horizonte diuiditur, ut semicirculus eius supra terrā extet, semicirculus sub terra linquatur. Quo fit, ut in hoc circulo æquinoctia fiant. Brumalis aut tropicus ea ratioe ab horizonte intersectus est, ut minor e sectionibus supra terrā habeat, maior sub terra. Inæquabilitas uero sectionū eandem in oībus climatibus uarietate habet, quā etiā in Solsticiali tropico diximus, semp enī respōdentes ex aduerso tropicorū sectiones æquales inter se sunt. Eoq; fit ut maximus dies maxime nocti æqualis euadat. Antarcticus aut circulus totus sub horizonte latet.

DE MAGNITVDINE AEQVIDISTANTIVM

Ed ex quinq; iam memoratis circulis, quorundā
s magnitudines p̄ uniuersum terrarū orbē eadem sibi cōstant. Nō nulloꝝ pro climatibus mutātur. Aliisq; maiores, aliis minores circuli euadunt. Tropici enim & æquator pares p̄ totū orbē magnitudines seruāt. Arctici magnitudinē uariāt, cum alibi maiores, alibi minores cernantur. Quippe iis qui Septētriones uersus degūt, maiores Septētrionales fiunt, cum polo magis in altū sublato arcticū circulū, qui horizonta cōtingit, necesse sit assidue maiore fieri. hiis uero qui magis etiā ad Septētriones uergunt, interdū Solsticialis tropicus in arcticum plane abit. Fitq; ut duo circuli Septētrionalis, tropicusq; coeant, pro unoq; habeātur. Adeo cū magis etiā ad Septētriones acceditur, maiores Solsticiali tropico Septētrionales redduntur. Nec finis, donec eo uentū sit, ubi quoniā polus supra uerticē cōspicitur, Septētrionalis in horizontis locū cædit, eiq; in mūdi rotatu cōiungitur æquatoris plane magnitudine, fitq; ut tres circuli Septentrionalis, æquator, &

nequaquam ultra Septentriones uersus solē p̄gredi, quin poti⁹
ad diuersa mundi regredi cernas. Vnde & tropico Græce
nomē. Aequator circulus is est, qui maximus æquidistā-
tium circuloꝝ statuitur. Ita nimirū ab horizonte dissectus
ut alter eius semicirculus supra terrā, alter sub terra cōda-
tur. In hoc sol duplex æquinoctiū uernū, autūnaleq; facit.
Brumalis circulus is est, qui oīm circuloꝝ, qui a sole mūdi
circūactu describuntur, maxime ad Austrū ptinet. In quo
sol Brumalem reciprocationē facit, maximaq; totius anni
nox, minimusq; dies efficitur. Post hāc metā nequaquam ultra
p̄greditur sol, sed ad alteras mūdi partes reuertitur. Vnde
tropicus hic quoq; quasi uersilis appellatur. Antarcticus
uero circulus æqualis & æquidistās Septentrionali circulo
est, & horizonta uno pūcto cōtingens, totus præterea sub
terrismersus, in quo sita astra semp nobis occulta manent.
Maximus aut ex quinque memoratis circulis est æquator,
deinde tropici. Minimi uero (quod ad nostrā habitationē
dixerim) arctici. Porro hos circulos citra oīm latitudinem
intelligi cōuenit ratione cognobiles ex astroꝝ situ. Et eodē
dioptre obtutu. Et nostro intellectu deliniatos. Sensu eni
unus lacteus discerni in cœlo potest. Reliqui oēs ratione.

CVR QVINQVE DVNTAXAT AEQVI-
DISTANTES IN SPHAERA.

Vinq; uero dūtaxat æquidistātes circuli describi in
q Sphæra solent, quod tamē nō eo ualet, quasi ii soli
in mūdo æquidistātes sint, quippe, cū sol quotidie
æquidistantē æquatori circulū (quod sensu aīaduerti licet)
mūdi rotatu pagat. Quo fit, ut bis centū nonaginta duos
æquidistātes circulos intra tropicos describat, totidē enim
dies intra reciprocationes numerātur, quin & stellæ ipse

uniuersæ in æquidistâtib⁹ circulis quotidie feruntur, nō ta-
men hi oēs in Sphæram adhibentur. Quod tametsi multis
aliis rebus in Astrologia cōducant (siquidē fieri nequit, ut
uel astra probe in Sphæra locētur sine oībus æquidistâti-
bus circulis, uel examussim dierū noctiūq; magnitudines
sine iisdem inueniātur) tamē quod ad prima Astrologiæ
rudimēta nō adeo utiles existimati sunt, parū uisum est eos
in Sphærā adscribi. Quinq; uero æquidistâtes circuli ob
certa cōpendia, quæ Astrologiæ tyronibus asserūt, opti-
mo iure in Sphærā sunt adhibiti. Septētrionalis enī astra,
quæ nobis ppetuo cernuntur definit. Solstitialis tropicus,
solis reciprocationē cōtinet, finisq; est eiusdē ad boreā trā-
situs. Aequator circulus æquinoctia cōplectitur. Bruma-
lis tropicus solis ad Austrū pgressi meta est. Et brumalē
eius reciprocationē in se habet. Antarcticus circulus astra
quæ nostrū conspectū fugiūt determināt. Itaq; cū iis, qui
primis Astrologiæ rudimētis imbuendi sunt, certa emolu-
mēta suggerāt, merito in Sphærā cōiectos, quis dubitet?

DE OCCULTATIONE ET EMERSV AEQVIDISTANTIVM.

u Erum ex memoratis quinq; æquidistâtib⁹ circulis,
Arcticus sane supra terrā totus existit. Solstitialis
aut tropicus biptito ab horizonte scindit⁹, maiore
eius parte supra terram cōspicua, minore subter occulta.
Neq; tamē in omni tractu urbeue similiter circulus hic ab
horizōte secatur. Sed p climatū uarietate, uariā sectionū
exuperantiā fortitur. iis quoq; qui propius Septētriones
agūt, in æquabilius ab horizonte scindit⁹. Nec finis, donec
eo loci uentū sit, ubi totus supra terrā emineat. Qui uero
ad Austrū magis uergūt, iis pfecto p æquabiliores partes

horizon eundē situm positūq; obtineāt. Rursus aut iis qui ad Austrū habitāt, poli humiliores fiunt, Septētrionales uero circuli minores, finis aut decemēti est locus ad Austrum nobis situs sub æquatore, in quo poli sub horizōte habētur. Septētrionalis aut circuli prorsus euanescere. Ita ex quinque æquidistantibus tres denique superāt, nempe cum æquatore, tropici duo.

DE NUMERO AEQVIDISTANTIVM.

Eq; enī ob ea quæ dicta sunt quinque perpetuos æquidistantes existimandū. Sed pro nostra habitatione numerū eorū existere, quippe quibusdā in horizōtibus dūtaxat æquidistantes inuenias. Sūt sane & supra terram habitationes, quarū prima est, in qua Solstitialis circulus horizonta cōtingit. Et pro arctico plane habetur. Secunda, quā sub polo appellant. Tercia, per qua paulo ante retulimus, quā sub æquatore nominant.

DE ORDINE AEQVIDISTANTIVM.

Vo circa nec ordo quinque æquidistantiū circulorū idem apud oēs est, sed in nostro tractu primū sane Septentrionalē dixeris. Secundū Solstitialē. Tertium æquatorē. Quartū brumalē. Quintū antarcticū. At iis, qui propius, quā nos Septētriones incolūt, primus interdu Solstitialis tropicus numerat. Secundus Septētrionalis. Tertius æquator. Quartus antarcticus. Quintus brumalis circulus. Cū nāq; Septētrionalis Solstitiali capacior euadit, necesse est memoratū ordinē seruari.

DE POTESTATE AEQVIDISTANTIVM.

Ami uero nec potestates eorundē æquidistantium eadem. Nā qui nobis Solstitialis circulus habetur Antipodibus certe brumalis efficitur, cōtra qui illis

Solstitialis est, nobis brumalis reddit. Sed qui sub æqua-
tore degūt, iis uniuersi tres circuli uirib⁹ plane Solsticiales
sunt, utpote sub ipsam solis orbitā incolētibus. Quāquā
si ad se inuicē cōferantur, qui nobis pro æquatore statuit,
Solstitialis uicem optinet. Ambo uero tropici p bruma-
libus censentur. Nāq; is demū natura Solstitialis circulus
ppetuaq; ratione in toto terrarū orbe dici potest, q̄ p̄xime
habitationem habetur. Quo fit, ut iis, qui sub æquatore
agunt, æquator ipse pro Solstitiali statuatur, utpote in
quo sol supra uerticē agitur, pro æquatoribus aut omnes
æquidistantes circuli, uelut per æquas partis ab horizonte
dissecti.

DE INTERVALLO AEQVIDISTANTIVM.

Ed nec interualla circuloꝝ in toto orbe a se inuicē
stata sunt. Verum pro Sphærarū descriptione ad
hūc modū dispēsari solēt. Diuiso in sexaginta par-
tis meridiano quouis circulo, Septētrionalis circulus a po-
lo sexagesimarū partiū sex interuallo describitur. Idem in
alteram partē a Solstitiali circulo sexagesimarū partium
quinq; interuallo notatur. Aequator ab utroq; tropicorū
sexagesimis quaternis distat. Brumalis circulus ab antar-
ctico sexagesimis quinq;. Antarcticus a polo sexagesimis
sex. Neq; tamē in omni plaga urbeue eādē intercapedi-
nem inter se seruant. Sed tropici ab æquatore parem in
omni inclinatione distantiā uendicāt. Idem autē ab arcti-
cis nō parem per omnes horizontas, sed alibi minorem,
alibi maiorem. Ita demum & arctici a polis non parem in
quauis inclinatione distantiā seruant, sed alibi maiorem,
alibi minorem habent. Sphære tamen omnes ad Græciæ
horizonta describuntur.

DE COLVRIS.

Vnt & per polos ducti circuli quos nonnulli colu-
ros uocant, iis accidit, ut in ambitus suos, mundi
polos recipiāt. Coluri autem dicti sunt, quod par-
tis aliquas in se minime cōspectas habent. Reliqui enī cir-
culi in mundi circūactu integri cernunt. Sed coluroꝝ par-
tes quæpiam, quæ uidelicet, ab antarctico sub horizonte
latent, cerni nō possunt, signātur aut iī circuli per tropica
pūcta, diuidūtq; per duas æquas partis circulum, qui per
media signiferi ducitur.

DE SIGNIFERO.

Bliquus circulus is est, qui duodecim signa conti-
net ex tribus æquidistantibus circulis constans.

Quorum duo latitudinem signiferi determinant,
unus per media signa ductus uocatur, hic adeo duos pares
& æquidistātes circulos attingit, Solstitialē in prima Cā-
cri parte, brumalē in Capricorni principio, latitudo signi-
feri continet partes duodecim. Dictus est autem hic circu-
lus obliquus / quod æquidistantes ad in æquales angulos
intersecet.

DE HORIZONTE.

Orizon uero circulus est, qui conspectam mundi
partem ab ininspecta dirimit. Itaq; in duas par-
tis uniuersam Sphæram secat, ut alterum Hemi-
sphærium supra terram, alterum sub terra relinquat. Est
uero Horizon duplex, alter qui sensu usurpatur, alter
qui sola ratione percipitur. Ergo sensibilis Horizon est,
qui a nostro uisu in termino uisionis circumscribitur. Hic
adeo non amplius duum milium stadiorum dimetientem
habet. Qui autem ratione percipitur, ad fixarum stellarū

Sphæra pertinet, mundūq; totū in duo secat. Nec uero p
omne tractū urbemue, idē horizon est. Sed sensu idē qua/
dringentis fere stadiis manet. Quo fit, ut dierum lōgitudo
& clima & apparētiæ oēs eadem sibi cōstent. Auēto uero
stadiorū numero, pro habitationis diuersitate, Horizon,
Clima, oēs deniq; apparētiæ, mutātur. Cōuenit tamen, ut
habitationis ultra q̄dringenta stadia mutationē ad Austrū
boreamue accipiamus. Siquidē, qui eundē æquidistantem
incolūt, in quamlibet magno stadiorū numero, horizonta
quidē diuersum habent, clima uero idē. Et apparētiās oēs
similes. Dierū tamē exitus initiaq; haud quāq; iis qui eun/
dem æquidistantē habitāt, eodē tēporis momēto eueniēt.
Verū si exactæ rationis examini stare uelimus, pro quoli/
bet puncto, in quauis orbis parte mutari situs / Horizon,
Clima, & oēs apparētiæ euariāt. Horizon uero ea ratioē
in Sphærarū descriptionē nō adhibetur, qđ reliqui circuli
oēs ab ortu ad occasum circunactō mūdo una rapiūtur.
Horizon suapte natura quietē amat, eodem semp seruato
situ. Si itaq; Horizon in Sphæras adderet, circumactis iis
etiā eū moueri. Et nōnunq̄ supra uerticē esse, accideret. Id
quod certe tum captū oēm superat, tum a Sphære ratioē
abhorret. Verum nō incōmode situs eius ab alueo in quo
Sphæra reuoluitur, intelligi solet.

DE MERIDIANIS CIRCVLIS.

Eridianus circulus est, qui per mūdi polos & pun/
ctum quod nobis supra uerticē eminet, ducitur. In
quē cū sol incidit, medios dies, mediaq; noctes effi/
cit. Hic etiā circulus, immotus in mūdo est. Vno eodēq; in
tota mundi uertigine seruata positu. Nec in Sphæris, qui
astris insigniunt, adscribit, quod & immotus sit, & nullam

mutationē recipiat, sed (quod sensu usurpari possit) trecē-
tis fere stadiis idem meridianus manet. Ratiōis tamē scru-
pulosiore indagine ad quēuis gressum, qui ortum uersus
occasumue dirigitur, nouus meridianus notatur. Ad Au-
strum enim boreamue quātumuis p̄grediare, etiā si decem
miliū stadiorū interuallū intersit, idem meridianus seruat̄
quum ab ortu ad occasum itur, mutatur.

DE LACTEO CIRCVLO.

Bliquus etiā est & lacteus circulus, hic itaq; supra
tropicos obliquatus cernit̄. Cōstat aut̄ extenui ne-
bulosa substātia. Vnus certe coelestiū circuloꝝ cō-
spicius, nec certa latitudine definitus, sed aliqua sui parte
latiore, aliqua angustiore. Quo minus equidē in plerasq;
Sphæras adscribi solet. Est aut̄ unus e numero maximorū
circuloꝝ, q̄ppe cū maximi circuli in Sphæris dicant̄, q̄bus
idē centrū cū Sphæra est. Sūt porro maximi circuli septē
Aequator. Signifer. Qui p̄ media signa ducit̄, qui p̄ polos
ducit̄. Cuiusq; habitatiois Horizon. Meridianus. Lacteus.

DE QVINQVE ZONIS.

Otius terræ superficies Sphærica est. Et diuiditur in
zonas quinq;. Ex q̄bus duæ sunt quæ circa polos
describunt̄. Frigidæ dictæ q̄d maxime absunt a so-
lis orbita. Eadem ob frigoris iniuriā parū habitatæ. De-
terminātur aut̄ polos uersus, arcticis circulis. Quæ uero
post has deinceps habent̄, q̄d mediocriter ad prætereuntē
solē sunt sitæ, tēperatæ appellant̄. Habētq; in cœlo limites
arcticos, tropicosq; circulos, q̄bus interiacēt. Reliqua, quæ
inter memoratas q̄tuor mediū locū tenet, q̄d sub ipso solis
trāsitu iacet, torrida nuncupať. A terrestri æquatore in du-
as ptis diuisa. Is porro sub mūdi æquatore porrigit̄, sed ex
b

tēperatis altera a nostri orbis hoibus incolitur, ipsa longa
prope centum milibus stadiorū, lata fere dimidio.

DE SIGNIS CAELESTIBVS.

Ignis stellis insignita diuidunt in partis tris. Quædā
enī in signifero locata sūt, quædā septētrionalia uo/
cant, quædā austrina. Quæ itaq; i signifero sita sūt,
duodecim aīalia sunt, quorū nomēclaturas alibi diximus.
In iis duodecim stellæ quædā sunt, quæ ob quasdā quas re/
ferūt notas, pprias appellatiōes meruerūt. Siquidem sex
nūero, quæ in tauri dorso uisunt. Pleiades noīant. Quinq;
uero, quæ in capite tauri cernūtur Hyades dicuntur, stella
uero, quæ pedes geminorū præcedit Propus, q̄si præpes
uocat, quæ uero in Cancro nubeculā referūt. Præsepe uo/
cant. At duæ quæ iuxta præsepe collocatæ sunt. Afelli di/
cunt, prænitēs aut sydus, qđ in corde Leonis notat, gētili
cū loco noīe/ Leonis cor dicit, a nōnullis regia stella, quod
qui sub ea nascunt, regiā natiuitatē sint nacti. Sed quæ in
uirginis sūma/ sinistra manu hæret, fulgida sane stella, spi/
cam noīant. Stellula uero, quæ iuxta uirginis dextrā alam
figitur Protrigetes dicit. At q̄tuor stellæ, quæ in summa
aquarii dextra uisunt, Vrnæ nomē hñt. Quæ uero a pisciū
caudæ partib⁹ sitæ deinceps sunt, Græce lini, latine lineæ,
uel, ut q̄busdā placet, lineole nūcupātur. Sūt itaq; in Au/
strina linea stellæ nouē, in Septētrionali qnq; Sed præful/
gens sydus, qđ in summa linea cōspicitur, Græce syndes/
mos, latine nodus nūcupatur. Septētrionalia sūt, quæcūq;
ad Septētrionē signiferi sitū habēt. Sūt aut hæc, ursā ma/
ior, ursā minor, draco q̄ inter ursas locatur. Arctophylax.
Corona. Engonasin. Serpētarius. Serpēs. Lyra. Avis. Sa/
gitta. Aquila. Delphinus. Protome. Hippi, hoc est prior

equi portio. Iuxta Hipparchū equ⁹. Cepheus. Casiopeia.
Andromeda. Perseus. Auriga. Deloton. Et qui postea a
Callimacho ī astra relat⁹ est. Berenices crinis. In iis rursus
stellæ quædā, ob notas quasdā itegras, quas in se cōtinent
pprias appellatiōes sunt sortitæ. Nā insigne sydus, qđ su-
pra media arctophylacis crura iacet. Arcturus appellat⁹.
Clara autē stella, quæ iuxta lyrā posita est, totius signi noīe
lyra dī. Quæ uero in Persei sūma sinistra spectantur, gor-
goneæ nomē habēt, sed quæ in sūma eius dextra notant⁹.
Stellulæ certe crebræ, paruaq; falcē conficiūt. At illustre
sydus, qđ in aurigæ sinistro humero cernimus, caprā no-
minamus. Duas uero exiguas stellas quæ in summa eiusdē
aurigæ manu figūtur, hedos dicimus. Austrina signa sunt,
quæcūq; ad meridionalē signiferi partē sunt posita. Eorū
nomina hæc sunt. Orion. Procyon. Lepus. Argo. Hydra.
Cratera. Coruus. Centaurus. Fera, quā centaurus tenet,
Thyrsolochus, quē centaurus præfert. Thuribulū. Au-
strinus piscis. Cetus, Aqua, quæ ab aquario fundit⁹. Flumē
quod ab Orione defluit. Australis corona, quam nōnulli
Vraniscum uocauere, ac si a cœlo diminutiuū declines. Et
iuxta hipparchū caduce⁹. In iis quoq; stellæ quædā ppria
sibi noīa uēdicauere. Quippe lucida stella, quæ in Procyo-
ne cernit⁹. Procyon appellat⁹, quæ uero in ore canis cōspi-
cua splēdore aspiciūt, quodq; æstus incremēta secū afferre
putatur, canis eodē quo totū signū nomine cēsetur. At sy-
dus quod in summo argus gubernaculo fulget, canobus
noīatur, hic in Rhodo ægre cōspicitur, aut certe ab editis
locis. In Alexandria uero prorsus nō cernitur, utpore uix
quarta signi portione, supra horizontem extante.)

FINIS.

b z

DE ORTV ET OCCASV SIDERVVM VT
est apud poetas. Varronē. Columellā Pliniumq;
& cæteros. G. T. Collimitii apendicula.

Iderū ortus atq; occasus alios esse ueros, alios
s apparentes nō ignorare cōuenit. Verorū alius
Matutinus alius uespertinus dici solet. Matuti-
nus quidē ortus dicitur quū oriēte sole, stella aliqua simul
supra orizontē cōscendit. Et hic Cosmicus seu Mūdanus
est, de quo Ouidius Fastorū quarto. Pleiades incipiēt hu-
meros releuare paternos. Quæ septē dici sex tamē esse so-
lent. Et Columella libro. 12. ca. 2. Octauo Idus Octobris
Coronæ clara stella exoritur. Matutinus aut occasus uel
Cosmicus quod idē est, dicitur quū oriente sole, stella sub-
tus orizontē deprimit, de quo illud Ouidii Fastorū primo
Octipedis frustra querūtur brachia cācri. Præceps occi-
duas ille subibit aquas. Illud quoq; Varronis de re Rust.
lib. 1. ca. 34. Fabam optime feri in Vergiliarū occasu, Vuas
aut legere & uindemiā facere iter equinoctiū Autūnale &
uergiliarū occasum. Vespertinus uero ortus, quū sole occi-
dente astrū aliqd supra horizonta emergit, qui etiā Chro-
nicus uel Tēporaneus dicitur quod idem est, Huius ortus
nō nescius Naso in Fasto. lib. 3. scribit in hæc uerba. Scor-
pius a prima parte uidēdus erit. Et Columella lib. quo su-
pra. Sexto Idus Octobris Vergiliæ exoriuntur uesperī.
Occasus uespertinus siue Chronicus fit, quādo stella cum
sole occidit. Illius occasus meminit præfatus Poeta. 4.
Fastorū in hæc uerba. Ensifer Orion æquore mersus erit.
Et Plini. lib. 18. cap. 26. Decimoquarto Kaleñ. Maii suc-
culæ occidūt uesperī, sidus uehemens & terra mariq; tur-

bidum. &c. Sed fortassis hoc nonnullis dubitationē pariet
q̃ Vergiliæ, testimonio Varronis in Autumno occidunt.
quas Columella eodē tēpore exoriri prodidit, quod & sæ/
pius apud scriptores reliquos fieri posse cōperitur. Quo/
circa notatu dignū censeo, q̃ unū idemq̃ sidus, eodem tē/
pore occidere oririq̃ cōtingit, differenter tamē, ita ut si hic
Matutinus, ille uespertinus fiet, uel e contrario, de qua re,
cum apendiculā solam nos hic subiūcturos decreuerimus,
alibi copiosius disseremus, hæc q̃ breuissima studiosus le/
ctor eo diligētius in animo uoluat, secūq̃ uti id contingere
posset disquisitius contēpletur. Ad Apparētes siue quod
idem est Heliacos digressus, propositū ut breuissime po/
tero, terminabo. Apparentiū igitur Matutinus ortus est
quū stella a solaribus radiis emergēs, mane ante solis ortū
apparere incipit. Hoc quidē ortu quinq̃ erraticas & plu/
res stellarū fixarū aliquādo oriri accidit. Plures inquam &
nō omnes, quādoquidem stelle fixe propinquiores polis
mundi quam sit regionis latitudo (si regioni latitudo est)
nullum prorsus ea in regione ortum occasumue faciunt.
Verum alie semp a nobis cernūtur, alie perpetuo nostrum
conspectum fugiunt. Quod præterea Luna isto nō oritur
modo eiusdem motus Theorica sane aperit. Aliquas autē
stellas fixas sic oriri. Ouidius primo Fastorū ostendit his
uersibus. Interea Delphin clarū super æthera sidus Tolle/
tur, & patriis exeret ora uadis. Et Columella ubi supra.
Decimotertio Kalendas Octobris Sol in libram transitū
facit. Crater matutino tēpore apparet. Matutinus occa/
sus quū ob uicinitatem solis stella occulta ē & mane cōspi/
ci desinit, ita Venerem, Mercuriū, Lunamq̃ dūtaxat occul/
tari animaduertimus. Lunā dum sic ad occultationē pro/

perat. Varro capite. 37. libri primi, extremā uocat. Emer/
gentem nero primam. Et Plinius de occasu Lunæ lib. 18.
ca. 32. hiis uerbis. In coitu uero quod interlunium uocant
quū apparere desierit. Vespertinus porro ortus est quā/
do astrum solares radios egrediens Vesperi/post Solis oc/
casum luceſcit, hoc quoq; ortu non nisi dicti tres Planetæ
Venus scilicet Mercurius atq; Luna exoriūtur. Vesperti/
nus occasus est quum ob uicinitatē Solis stella occultatur
uesperiq; conspici desinit. De hoc Fastorum tertio in hæc
uerba. Tertia nox demissa suos ubi mouerit ortus. Candi/
dus e geminis piscibus alter erit. Et apud Plinium li. præ/
allagato c. 26. Orion & gladius eius incipiūt abscōdi. &c.
Magnam autē diuersitatē in omnibus iam dictis ortibus
occasibusq;, latitudo astrorum ab ecliptica efficit, fitq; ut
Boreales stellæ citius, Austrinæ uero tardius in emerſū sese
proferant. Eadem ratione & id contingit, ut uerus occasus
certi syderis Verum eiusdem ortum longo tēporis inter/
uallo antecedit. Quod in his stellis quæ omnis, aut mag/
næ latitudinis expertes sunt fieri minime deprehendimus.
Sed nec legenti facile est discernere quē ortum occasumue
quispiam author putauerit, Si uerum locum aſtri Solisq;
non diligenter perscrutarur ediscitq;.

Conſcia fati Sidera.

VERSVS DVODECIM AVTORIS INCERTI
quibus. 47. imagines, ab Higino descriptæ
comprehenduntur.

Ad Boreæ partes Arcti uertuntur & Anguis,
Post has Arctophilax, pariterq; Corona, genuq;
Prolapsus. Lira. Avis. Cepheus, & Cassiopeia
Auriga, & Perseus. Deloton & Andromedæ astrum
Pegasus, & Delphin. Telumq; Aquila. Anguitenensq;
Signifer inde subest, quem bis sex sydera complent.
Hinc Aries. Taurus. Gemini. Cancer. Leo. Virgo.
Libraq; Scorpius. Arcitenens. Capriornus, & Vrnæ
Qui tenet, & Pisces, post sunt in partibus Austri
Orion. Procyon. Lepus, ardens Sirius. Argo.
Hydrus. Chiron. Terribulum quoq; Piscis & ingens
Hunc sequitur Pistris simul Eridaniq; fluenta.

Viennæ Pannoniæ, per Hieronimū Vietorem
& Ioannē Singreniū. Mense Nouemb.
ANNO. M. D. XI.

VERSUS DVODECIM AVTORIS INCERTI

quibus & imagines, ab Higinio descriptae
comprehenduntur.

Ab Botra partes Archimandru & Anguis
Polhas Archophas partem Coronam
Propas. Lira. Anis. Cephus & Castor
Amiga & Pectus. Deceon & Andromeda
Regius & Delphin. Taurus. Aquila. Anguina
Sigaret inde subest, quem bis sex sidera complent.
Hinc Aries. Taurus. Gemini. Cancer. Leo. Virgo.
Libra. Scorpius. Arcionus. Capricornus & Vitis
Qui tenet & Pikes, post sunt partibus Auri
Orion. Procyon. I. capus, ardens Sirius. Argo.
Hidrus. Chiron. Theribulum quod Pikes & ingens
Hunc sedunt Pikes simul Eridanus flumens.

Vicinus Pannonia, per Hieronymum Victoriam
& Joannem Singentium. Mensis Novemb.
ANNO. M. D. XI.

